

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 71-1937)

Originalt emne

Kommunens Laan

Laan

Raadhus

Indholdsfortegnelse

- 1) [Byrådsmødet den 19. oktober 1937](#)
- 2) [Byrådsmødet den 28. oktober 1937](#)
- 3) [Byrådsmødet den 16. november 1937](#)

Uddrag fra byrådsmødet den 19. oktober 1937 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 71-1937)

Indstilling fra Budgetudvalget om Optagelse af Kommunelaan.

Følgende Tilbud forelaa:

"Undertegnede Konsortium bestaaende af Aarhus Privatbank,

Jydsk Handels- og Landbrugsbank, Filial af Københavns Handelsbank,

Aarhus og Omegns Bank, Filial af Privatbanken i København,

Arbejdernes Landsbanks Filial i Aarhus og Den danske Landmandsbank tilbyder herved

Aarhus Kommune et 20-aarigt 4½ % Laan paa Kr. 4000000, skriver fire Millioner Kroner,

paa nedenstaaende Vilkaar: Det forudsættes, at Indenrigsministeriets Samtykke til Laanets

Optagelse foreligger.

For Laanet udstedes rentebærende lhændehaverobligationer, hvis Tekst godkendes af Konsortiet, i Stykkestørrelse efter Konsortiets Bestemmelse. Obligationerne forsynes med halvaarlige Rentekupons, forfaldende hvert Aars

1. Maj og 1. November, 1. Gang den 1. Maj 1938. Kommunen afholder alle de med Obligationernes Udstedelse forbundne Omkostninger og stiller de færdige Obligationer til Konsortiets Disposition snarest muligt, dog senest den 31. December 1937. Senere makulerede eller ikke leveringsmæssige Obligationer kan hos Kommunen forlanges ombyttes med nye mod Betaling af Kr. 2 pr. Stk.

Laanet, der er uopsigeligt saavel fra Debtors som fra Kreditors Side, amortiseres ved Udtrækning til pari Kurs med $1/40$ halvaarlig af Laanets oprindelige Beløb under Overværelse af Notarius Publicus. Kommunen foranlediger, at Udtrækning finder Sted hvert Aars Januar og Juli Maaned til Udbetaling den følgende 1. Maj, henholdsvis 1. November, første Gang pr. 1. Maj 1938. Resultatet bekendtgøres af Kommunen snarest muligt paa sædvanlig Maade ved offentlig Avertering, hvorhos Kommunen underretter Konsortialdeltagerne direkte. Der drages Omsorg for, at der saavidt muligt inden for hver Stykkestørrelse udtrækkes $1/40$ halvaarligt.

Kupons og udtrukne Obligationer er betalbare ved Konsortialdeltagerne, herunder Konsortialdeltageres Hovedkontorer i København. For Indløsningen betaler Kommunen $1/4$ % for forfaldne Kupons og $1/8$ % for udtrukne Obligationer. Kupons og udtrukne Obligationer skal udbetales uden Fradrag af nuværende eller fremtidige Skatter, Afgifter etc. af hvad Art nævnes kan til Stat eller Kommune.

Laanet ydes Kommunen til en Kurs af 92 % (nitito pro cent). Laanets Provenu stilles til Kommunens Disposition val. 2. November 1937 paa løbende Konti hos Aarhus Privatbank Jydsk Handels- og Landbrugsbank, Aarhus og Aarhus Omegns Bank og Arbejdernes Landsbanks Filial i Aarhus med $1/4$ hos hver. Det er en Forudsætning, at Kommunen, efterhaanden som den disponerer over Provenuet, saavidt muligt hæver lige meget hos hver af disse Banker. De paa disse Konti indestaaende Beløb forrentes indtil videre med 3 % p. a., paa 3 Maaneders Opsigelse indtil 4 % p. a.

Foranstaaende Tilbud er gyldigt indtil Lørdag den 23. Oktober d. A. Kl. 12 Middag, saaledes at skriftlig Accept maa være Aarhus Privatbank i Hænde inden dette Tidspunkt.

Tilbudet er derhos betinget af, at der ikke inden Accepten indtræffer Forhold, som efter Konsortiets Skøn paavirker Kapitalmarkedet paa en saadan Maade, at en Overtagelse af Laanet er utilraadelig."

Fra Livsforsikringssselskabet Hafnia forelaa følgende Tilbud:

"Under Henvisning til de med Hr. Borgmester H. P. Christensen og Hr. Landsretssagfører I. C. Sørensen D. D. førte, mundtlige Forhandlinger skal man meddele, at Hafnia vil kunne tilbyde Aarhus Kommune et Laan, stort Kr. 500000 paa følgende Vilkaar:

Laanets Størrelse: 500000 Kr., om ønskes forhøjet med Kurstabet.

Rente:4%p. a.

Kurs:85.

Afdragsvilkaar:30 Aar, Annuitetslaan.

Opsigelsesforhold: Gensidig Uopsigelighed. Akceptfrist:14 Dage fra Dato. Akcept kan modtages som behørig, selv om den afgives under Forudsætning af, at Inderigsministeriets Samtykke til Laanets Optagelse opnaas. Paa den anden Side maa dette Samtykke foreligge inden 2 Maaneder efter Akceptfristens Udløb.

I den Obligation Byraadet eventuelt skal udstede til Hafnia for Laanet, vil der forekomme følgende Passus: "Kommunen er pligtig - om fornødent - at foretage en ekstraordinær Udskrivning". Som Følge heraf tillader vi os at henstille, at Byraadet samtidig med, at det andrager Inderigsministeriet om Samtykke til Laanets Optagelse tillige anmoder om Tilladelse til eventuelt at foretage en ekstraordinær Udskrivning. - Saafremt Kursdifferencen ønskes tillagt Laanesummen, maa Inderigsministeriets Tilladelse omfatte hele det saaledes forhøjede Laan.

Med Hensyn til Deltagelse i de i 1939-40 og 41 ønskede Laan kan man give Tilsagn om fortrinsvis at ville reservere Aarhus Kommune 500000 Kr. i hvert af nævnte Aar af de Midler, som maatte have til Disposition og til en effektiv Rente, hvis Størrelse vil rette sig efter det til den Tid gældende Renteniveau, som for et Laan til nominel Rente 4 % p. a. fastsættes ½ % højere end den gennemsnitlige Rente af Obligationerne i de aabne Serier i de tre Kreditforeninger, hvis 4 %'s Obligationer afkaster den laveste effektive Rente. Fastsættelsen af den effektive Rente sker ved hvert Kalenderkvartals Begyndelse."

Fra A/S Dansk Folkeforsikringsanstalt forelaa følgende Tilbud:

"Vedr. Laan til Aarhus Kommune stort Kr. 500000. -

I Tilslutning til vor Skrivelse af den 2. ds. og under Henviisning til de med Borgmester

H. P. Christensen førte Forhandlinger meddele vi, at vi herefter kan tilbyde det omtalte Laan paa følgende ændrede Betingelser:

Amortisationstid 30 Aar.

4 % aarlig Rente, lige store Ydelser pr. Termin,

Kurs 85.

Laanet er gensidigt uopsigeligt i hele Afdragstiden, og der maa tilstilles Anstalten Indenrigsministeriets Tilladelse til Laanets Optagelse i Originalskrivelse.

Hvis Laantageren maatte ønske det, er Anstalten villig til at forhøje Laanet, saaledes at Kurstabet dækkes. Saafremt dette ønskes, maa Indenrigsministeriets Tilladelse omfatte hele det saaledes forhøjede Laan.

Dette Tilbud gælder 14 Dage fra Dato, hvorefter det bortfalder.

Med Hensyn til Deltagelse i de i 1939-40 og 41 ønskede Laan giver vi Tilsagn om fortrinsvis at ville reservere Aarhus Kommune 500000 Kr. i hvert af de nævnte Aar af de Midler, som maatte have til Disposition og til en effektiv Rente, hvis Størrelse vil rette sig efter det til den Tid gældende Renteniveau."

Fra Budgetudvalget forelaa følgende Udkast til Skrivelse til Indenrigsministeriet:

"Til Afløsning af Aarhus Bys gamle Raadhus, der er opført i 1857, og kun i ringe Grad tilfredsstiller de Krav, der maa stilles til en saadan Bygning i en By af Aarhus' Størrelse, har Byraadet vedtaget at lade opføre et nyt Raadhus, hvortil Udgiften er anslaaet til 4 Mill. Kr. Da det til Udredelsen af denne Udgift vil være nødvendigt at optage Laan, har man modtaget Tilbud fra Livsforsikringsselskabet "Hafnia" og fra "A/S Dansk Folkeforsikringsanstalt", der hver for sig tilbyder et Laan paa

2 Mill. Kroner at udbetale med 500000 Kr. nu til Kurs 85 % mod en Rente af 4 % p. a. og Afdragstid: 30 Aar, uopsigeligt fra begge Sider. Da Kursdifferencen ønskes tillagt Laanesummen, vil dennes Paalydende blive 588235 Kr. 30 Øre. - I hvert af Aarene 1939, 1940 1941 vil Selskaberne yde Laan af tilsvarende Størrelse af de Midler, der maatte have til Disposition, og til en effektiv Rente, hvis Størrelse vil rette sig efter det til den Tid

gældende Renteniveau. Til Optagelsen af disse Laan tillader Byraadet sig herved at anholde om Indenrigsministeriets Samtykke. Da "Hafnia" har betinget sig, at der i den Obligation, som Byraadet vil udstede for Laanet, optages en Passus om, at Kommunen forpligter sig til om fornødent at foretage en ekstraordinær Skatteudskrivning, tillader man sig at anholde om Ministeriets Samtykke til, at Byraadet paatager sig en saadan Forpligtelse.

Da det endvidere vil blive nødvendigt i en nær Fremtid at foretage forskellige Udvidelser af de kommunale Værker, tillader Byraadet sig samtidig at anholde om Tilladelse til hertil at optage et Laan paa 4 Mill. Kr., der er tilbudt Kommunen paa de i vedlagte Skrivelse fra et Bankkonsortium indeholdte Vilkaar. Af dette Laan tænkes 2 Mill. Kr. anvendt til et nyt Kedelhus og en mindre Damp turbine til Elektricitetsværket, og 500000 Kr. til Udvidelse af Gasværkets Retorhus, medens der til Udvidelse af Vandværket tænkes anvendt 300000 Kr. til et Filteranlæg ved Boringerne i Stautrup, 200000 Kr. til et Højtrykspumpeanlæg, og 1 Mill. Kr. til en ny Hovedledning fra Stautrup til Aarhus.

Beslutning om Optagelse af de ommeldte Kommunelaan er vedtaget ved 1ste Behandling i Byraadets Møde i Dag, idet Sagen vil komme til 2. Behandling i et nyt Møde om ca. 8 Dage."

Borgmesteren forelagde Sagen. Kommunen stod overfor større Arbejder i den kommende Tid, og det havde derfor været nødvendigt at undersøge Muligheden af at optage et nogenlunde forsvarligt Laan. For 4 Aar siden fik man Paalæg fra Indenrigsministeriet om at optage Laan paa 3 Mill. Kr., idet Laanemidler til dette Beløb var brugt til andre Formaal end dem, som de var laant til. Kommunen optog da et Laan paa 3,3 Mill. Kr. og udskrev et ekstra Kvartals Skat samt opførte ½ Mill. Kr. ekstra paa de aarlige Budgetter. De forskellige Byggeforetagender var nu i Hovedsagen fuldført; der manglede dog Arbejde for ca. 3/4 Mill. Kr. ved Kommunehospitalet, medens Skovangsskolen, som var kalkuleret til 1 Mill. Kr., men kostede 1,4 Mill., var færdig, og det samme gjaldt Administrationsbygningen til ca. 900000 Kr. Der var ogsaa nu kommet flere Love om Iværksættelse af Arbejder, og selv om man her fik op til 80 % af Udgiften, blev det ogsaa en Udgift for Kommunen, og der var Grænser for, hvor meget der kunde udredes paa de aarlige Budgetter. Af de paatænkte Arbejder var Bygningen af det ny Raadhus; det var tidligere drøftet i Byraadet, og man havde efterhaanden faaet frilagt det Areal, hvor der havde været Enighed om at lægge Raadhuset. Hvis dette Arbejde skulde paabegyndes i den nærmeste Fremtid, maatte der

skaffes Penge dertil, og det var rimeligt, at en saadan Bygning, der skulde staa i maaske 100 Aar, blev opført af Laanemidler. Foreløbig maatte der forhandles med de Arkitekter, som fik 1. Præmie ved Konkurrencen, og undersøges, om der skulde visse Ændringer til, samt hvorledes man kunde benytte forskellige Ting i de andre præmierede og indkøbte Projekter, saaledes at det kunde danne Grundlaget for den endelige Plan. Naar disse Forhandlinger var ført, vilde Byraadet komme til at tage Stilling dertil og tage den endelige Beslutning. Motivet for at bygge et nyt Raadhus var Pladsmangel paa Kommunens Kontorer. Af det gamle Raadhus havde man i Virkeligheden kun Byraadssalen tilbage; alle Kontorerne var spredt i forskellige Ejendomme, og Lokalerne var saa knebne, at man ikke i Længden kunde klare sig dermed. Samtidig havde man haft Opmærksomheden henvendt paa, at Aarhus i 1941 fejrer 500 Aars Jubilæum; til den Tid vilde man selvfølgelig gerne præsentere Byen saa smuk som mulig, bl. a. med et nyt Raadhus som Symbol paa Byens Udvikling. Endelig var det Spørgsmaal rejst, om man samme Aar skulde lave en Landsudstilling i Aarhus, men her skulde der jo forhandles med mange Faktorer udenfor Byraadet, som maatte være med i dette Arbejde; Sagen laa endnu i Svøb, men der maatte i en nær Fremtid tages Stilling til Tanken om en nordisk Udstilling i 1941. Hvis man var Tilhænger af den Tanke, vilde det være naturligt først at løse Spørgsmaalet om et nyt Raadhus, og i den Forbindelse pegede Taleren paa, at Byggearbejdet var ved at stagnere paa Grund af Vanskeligheder ved at skaffe Byggelaan. Et saa stort Byggeprojekt som et Raadhus kunde bidrage en hel Del til at skaffe Arbejde og derved aflaste de sociale Budgetter. I Henhold til dette havde Budgetudvalget rettet Henvendelse til forskellige Forsikringsselskaber, om de kunde tænke sig at yde Aarhus Kommune et Laan paa 4 Mill. Kr., saaledes at der udbetales 1 Mill. Kr. i hvert af Aarene

1938-41. Forsikringsselskaberne stillede sig meget forstaaende overfor Spørgsmaalet og gav et Tilbud paa 4 % til Kurs 85 eller en effektiv Rente paa 5,4%, hvilket maatte kaldes et billigt Laan under de nuværende Forhold. For en Tid siden fik f. Eks. Københavns Kommune et Laan paa 10 Mill. Kr. til en effektiv Rente af over 6 %, og en stor Virksomhed i Byen, som havde søgt Laan, maatte tage et saadant til en effektiv Rente af 5,8 %. Renten var kun bindende for det første Aars Laan, og der skulde senere tages Stilling til Renten for de følgende Aar. Skulde det vise sig, at Kommunen til den Tid kunde faa billigere Laan andetsteds, var man frit stillet, men Selskaberne havde givet Tilsagn om fortrinsvis at ville reservere Aarhus Kommune 1 Mill. Kr. i de følgende 3 Aar. Desuden var der forhandlet med Hovedbankerne i Aarhus om et Laan paa andre 4 Mill. Kr., og deres Tilbud lød paa 4½ % til

Kurs 92 eller en effektiv Rente paa 5,61 %. Afdragstiden var her 20 Aar, Udvalget havde ønsket 25 Aar, men Ministeriet vilde ikke gaa med til længere Tid, og der skete jo ikke andet derved, end at Afdragene blev noget større. Det var Meningen at anvende dette Laan til Kommunens Værker. Det var nødvendigt at foretage en Udvidelse af Gasværkets Retorthus, hvor man faktisk kørte paa Pumpe, og Elektricitetsværket skulde have et nyt Kedelhus og en mindre Turbine. Vandværket skulde i det første Aar bruge ca. 1 Mill. Kr. til den ny Hovedledning fra Stautrup til Aarhus; det var vedtaget at købe Staalrør i Tyskland hertil, og der var nu givet Tilsagn om Valuta dertil. En Højtryksbeholder ved Observatoriet var nødvendig, idet det kneb med Trykket i den sydlige Bydel, og der skulde anskaffes et Filteranlæg i Stautrup, saaledes at Vandet blev rensat der i Stedet for ved Vandværket. En Del af disse Udgifter kunde dog afholdes af Værkerne igennem de aarlige Henlæggelser. Det var altsaa til disse Ting, Laanene væsentlig skulde anvendes, og de kunde næppe for Tiden fremskaffes billigere; hvorledes det vilde blive i Fremtiden vidste man jo ikke. I Slutningen af September var Kommunens Konto i Banken overtrukket med ca. 3 Mill. Kr; dette Beløb blev dækket ved Indbetalingen af Skatten, men en Del af denne var Statsskat, der skulde betales til Staten; i Øjeblikket var Mellemværendet ca. 50000 Kr. i Kommunens Favør, men det vilde i Løbet af Kvartalet gaa til den anden Side. Banken maatte ofte staa i Forskud til Kommunen for ret store Beløb, og hvis den en skøn Dag ikke var i Stand dertil, maatte man være sikret paa anden Maade. Der var ogsaa adskillige større Arbejder, som vilde koste en Del. Staten havde bevilget 80 % til Ringgaden, men det blev ikke heltud 80 %, og Kommunen maatte her regne med en Udgift paa ca. 200000 Kr.; ligeledes vilde der blive et større Beløb at betale til Ringgadebroen, naar den til Foraaret blev færdig. Taleren anbefalede at vedtage Forslaget ved 1. Behandling, idet dog Ministeriets Godkendelse var en Forudsætning for Optagelse af Laanene.

Stecher Christensen anbefalede paa den socialdemokratiske Gruppes Vegne Forslaget. Der var ikke truffet endelig Beslutning i det nuværende Byraad om Opførelse af et nyt Raadhus, men i det tidligere Byraad vedtog man at forberede Arbejdet og frilægge den gamle Kirkegaard som Beliggenhed for Raadhuset. Selv om der ikke var helt Enighed om dette Projekt, som fik 1. Præmie, var der sikkert Enighed om, at det var nødvendigt at faa Kommunens Administration samlet paa eet Sted under forsvarlige Forhold. Det var ligeledes nødvendigt at fremskaffe de nævnte Penge til Udvidelse af Værkerne for ikke at belaste Budgetterne for stærkt. Taleren vilde anbefale at stemme for Forslaget.

I. C. Sørensen fandt det naturligt, at Udgiften til de foreslaaede Arbejder afholdes af Laan.

Under Forhandlingerne blev det fremstillet saaledes, at Arbejdet ved Belysningsvæsenet var uomgængelig nødvendigt og skulde i Gang snarest mulig, og Taleren vilde derfor i den Forbindelse lægge et godt Ord ind for Vandværket, som maaske i nogen Grad var Stedbarn, fordi Borgmesteren havde en særlig Forkærlighed for de andre Værker. Angaaende Raadhuset var der ikke Enighed om, hvordan det skal se ud; det var selvfølgelig rigtigt, at man maatte have Pengene sikret, før man gik i Gang dermed, men deri laa ikke noget bindende om, hvorledes Raadhuset skal være. Taleren kunde med Glæde tiltræde Forslaget om Optagelse af de to Laan; deres Løbetid var ret passende, selv om Taleren kunde have ønsket, at den var blevet lidt længere. Men det maatte kaldes to gode Laan, og Aarhus havde, som ogsaa Borgmesteren nævnte, været betydelig heldigere end København med sine Laan i de senere Aar. For ikke længe siden fik København et Laan til en effektiv Rente af 6,27 %, og de havde været oppe paa en Rente af over 7 % i Sammenligning hermed maatte de foreliggende Tilbud kaldes særdeles gunstige for Aarhus.

Thomas Christensen kunde ikke som Landsretssagfører Sørensen se noget glædeligt i at laane Penge, men det var vel nødvendigt, og Taleren skulde ikke sige noget derimod. Angaaende de mange Arbejder, som Borgmesteren talte om, saa var der et Omraade, som han ikke kom ind paa, nemlig Fremskaffelse af billige Lejligheder for de Folk, som ikke er i Stand til at betale den Husleje, der forlanges i de nye Bygninger. Naar private ikke vilde bygge Lejligheder, som almindelige Mennesker havde Raad til at bo i, maatte Kommunen gøre det, og den havde jo ogsaa tidligere skaffet Lejligheder til mange børnerige Familier. Taleren vidste godt, at man ikke var særlig glad for kommunalt Boligbyggeri, men havde dog set, at der i Kommunens Beboelseshuse, som havde kostet ca. 8 Mill. Kr., kun var optaget Laan paa 600000 Kr., saa der kunde nok foretages en Nedskrivning. Taleren skulde ikke komme nærmere ind derpaa, men vilde forbeholde sig senere at stille Forslag om Opførelse af billige kommunale Lejligheder. Borgmesteren havde udtalt, at Udstillingen endnu laa i Svøb. Men saa var det paa høje Tid, at den kom ud af Svøbet, for mange Mennesker var interesseret i denne Udstilling, som vilde give en hel Del Arbejde. Taleren vilde altsaa henstille, at Arbejdet baade med det ny Raadhus og den paatænkte Udstilling fremmes mest muligt, for det skulde ikke gerne være saaledes, at Udstillingen ikke er færdig, naar den aabnes. Iøvrigt kunde Taleren tiltræde Forslaget.

Kai Blicher vilde først rette en Tak til det høje Budgetudvalg, fordi det nærede saa store

Tanker til de menige Medlemmers Intelligens at man i Løbet af en Time skulde kunne tage Stilling til saa store Spørgsmaal som disse. Taleren kunde ikke klare dette Spørgsmaal saa hurtigt, men i Løbet af en Time randt der mange Tanker gennem ens Hoved, og Taleren vilde fremføre enkelte. Ved at laane 8 Mill. Kr. forøgede man Kommunens Gæld med ca. 20 % og skulde i de følgende Aar forrente og afdrage 800000 Kr. aarlig. Det ene Laan var med en effektiv Rente paa 5,61 %, Kommunen fik 4 Mill. Kr., som blev sat paa Folio til 4 %, altsaa et Tab paa 1,61 %. For det andet Laan var Renten 5,39 % for den første Mill. Kr., og for de øvrige var den afhængig af de kommende Aars Rente. Naar man saa paa det stærke Ministerium, som Danmark for Tiden havde, der kunde ordne næsten alt muligt, saa viste det sig, at det ikke havde kunnet ordne Renten, som det havde Lyst til, men det kunde maaske ske i Løbet af nogle Aar. Angaaende Kommunens Værker, saa kunde de sikkert i de kommende Aar paalignes saa store Beløb, at de er i Stand til at dække en væsenlig Del af Renter og Afdrag af dette Laan. Man fik saa uvilkaarlig den Tanke, at Laanet fra Forsikringsselskabet var et ideelt Laan at bruge til Værkerne, der saa selv kunde afholde Amortisationen deraf. Paa det andet Laan vilde der blive ca. 400000 Kr. at betale i Renter og Afdrag om Aaret. Hvis man udsatte Opførelsen af Raadhuset og i Stedet for foretog enkelte Smaaudvidelser af de nuværende Kontorer, vilde man hvert Aar spare dette store Beløb. Nu havde man for Byernes Vedkommende haft 5 Aars Højkonjunktur, men meget tydede paa, at det var ved at vende, derfor burde man være forsigtig, og det manede stærkt til Eftertanke, om det er klogt nu at laane 8 Mill. Kr. Naar Borgmesteren nævnte, at Kommunen den 30. September skyldte 3 Mill. Kr. paa Konto i Banken, saa var det vel det normale, at man i Begyndelsen af Kvartalet faar Penge ind til Dækning og ved Slutningen af Kvartalet igen skylder ca. 3 Mill. Kr. Det var dyre Penge, og derfor burde man betænke sig mere end een Gang, før man forøger Kommunens Gæld saa stærkt.

Borgmesteren vilde til Konsul Blichers Bemærkninger sige, at hvis man havde fulgt med i Byraadets Arbejde og ved, hvad der er under Opførelse, og hvilke Pengemidler der skal anvendes dertil, saa kunde en nogenlunde velbegavet Mand nok være inde i Forholdene. Ellers var det en Fejl, at Hr. Blicher ikke er Medlem af Budgetudvalget, naar han ikke mener, at de to Repræsentanter, som fra hans Side er valgt dertil, er i Stand til at se, hvad der er fornuftigt i et saadant Tilfælde. Ved det ene Laan var man kun bundet til 1 Mill. Kr. og behøvede ikke at laane de andre 3 Mill., hvis man ikke ønskede det, men Hr. Blicher fandt jo selv, at det var et forholdsvis godt Laan. Maaske var det Hr. Blichers Mening, at man

overhovedet ikke skulde optage Laan, men lægge Budgetterne saaledes, at Midlerne kan fremskaffes derigennem. Hvis man fra borgelig Side vilde stille Forslag om at nøjes med at laane 1 Mill. Kr. og udskrive de øvrige Udgifter i Skat, kunde det selvfølgelig tages under Overvejelse, men Kommunen var jo i Forvejen stærkt spændt for m. H. t. Skat af Udligningsfonden fik man kun 60 %, og Ministeriet havde gjort opmærksom paa, at man vilde komme til at mangle ca. 280000 Kr. i det Beløb, som Kommunen plejede at faa i Refusion til Forsørgelsesvæsenet. Hvis man i Forvejen havde paalignet Pengene og kunde undgaa at betale Renter, var det selvfølgelig udmærket, men der var næppe nogen Kommune, som under de nuværende Forhold turde gøre dette. Aarhus var i høj Grad en Arbejderby, langt den største Del af Skatten betaltes af Indtægter paa 3-6000 Kr., kun en lille Brøkdel var derover, og en Del af dem forsvandt eller rejste bort. Naar Hr. Blicher beklagede sig over den korte Tid, som Medlemmerne havde til at sætte sig ind i Sagen, saa havde det dog altid været saaledes, at den Slags Ting blev overvejet indenfor Budgetudvalget for ikke at faa dem frem for Offentligheden, og derefter var Forslagene blevet fremsat i Byraadet med en saa god Forklaring, som man var i Stand til at give. Angaaende Landsretssagfører Sørensens Udtalelser om Værkerne, saa havde Taleren maaske holdt stærkere end de andre Medlemmer paa, at Værkerne selv skal fremskaffe Midler til Udvidelser, men den foreslaaede Udvidelse kunde Værkerne ikke klare alene, og ingen af Udvalget turde tage Ansvaret for at fortsætte med det nuværende Retorthus. Taleren havde ogsaa som mangeaarigt Medlem af Vandværksudvalget arbejdet med paa Udviklingen af Vandværket, og det havde vist altid været stillet paa lige Fod med de øvrige Værker. Belysningsvæsenet lagde for Tiden Beslag paa 3 Mill. Kr. af Kæmnerkassen, og det skyldtes, at den Driftskapital paa 5-6 Mill. Kr., som man regnede med, i Virkeligheden var for lille, den burde være ca. 8 Mill.; men Værkerne betalte Renter af Beløbet. Selvfølgelig vilde nogle af de foreslaaede Laanemidler blive anvendt til andet end de nævnte Formaal direkte; disse Ting skulde laves gennem Tiderne, det var Betingelsen for at optage Laanene, men heldigvis var det jo ikke saaledes, at Ministeriet spørger om, hvad Pengene bruges til, eller forlanger dem indsat paa en særlig Konto.

Kai Blicher fandt, at Borgmesterens Udtalelser om Budgetudvalget maatte forstaas saaledes, at naar Udvalget havde bestemt noget, kunde de øvrige Medlemmer lade være at reflektere derover. Det var ogsaa Tilfældet, ellers vilde Taleren have de mindre intelligente ind i Budgetudvalget, hvor de havde Tid til at sætte sig ind i Sagerne, og de andre kunde saa nok følge med i Byraadet. Borgmesteren var glad ved, at der var afbetalt

8 Mill. Kr. i de sidste Aar, og det var selvfølgelig ogsaa udmærket; men man havde samtidig laant 3,3 Mill., udskrevet et ekstra Kvartals Skat, paalagt Skatteborgerne $\frac{1}{2}$ Mill. paa Budgetterne og lavet en Gæld paa 3 Mill. i Privatbanken, alt i alt 10 Mill. Kr., saa det var ikke noget at være særlig henrykt over. M. H. t. Værkerne, saa var sikkert alle enige om, at disse Udvidelser selvfølgelig skal til; det var gode Forretninger, og man maatte sørge for, at de vedblev at gaa godt.

Thomas Christensen konstaterede, at det eneste, Hr. Blicher havde foreslaaet, var at udsætte Raadhusets Opførelse. Men naar der stadig klagedes over for lidt Plads i Kontorerne, var det dog givet, at det hele engang skulde samles, og at udskyde Opførelsen et Aar betød ikke ret meget. Pengene kom jo ogsaa igen, naar de blev brugt til Arbejde. Naar man skulde betale store Renter, var det Kapitalisternes Skyld, som forlangte de store Renter, og det lød mærkeligt, at netop Hr. Blicher beklagede sig derover, for han yar jo en af dem, som skal leve deraf. Det var bedre at anvende Pengene til Arbejde end til Socialhjælp; det kedelige ved Sagen var, at de forbandede Kapitalister skal have saa meget i Rente.

Kai Blicher: Jeg er maaske den, der betaler flest Renter!

Stecher Christensen var glad ved, at Thomas Christensen syntes at have fundet noget fornuftigt i hans Ordførertale ved Budgetbehandlingen. Talerens Parti var ikke særlig forhippet paa, at Kommnen skal bygge Boliger; det blev som Regel dyrt, men selvfølgelig ogsaa godt; den Dag, det havde aktuel Interesse, kom man til Byraadet og forlangte at faa bygget Boliger. Det var lidt tragisk for Hr. Blicher at forudse, at Stauning vilde faa mange Regeringsaar frem i Tiden. Hvad Regeringen vilde gøre m. H. t. Renten, vidste Taleren ikke; det socialdemokratiske Parti plejede ikke at tage et absolut fast Standpunkt og saa ikke lade sig rokke derfra; man saa paa Udviklingen og paa Vanskelighederne og tog Stilling derefter. Naar Hr. Blicher mente, at man kunde vente nogle Aar med at bygge Raadhuset, saa var det en overfladisk Betragtning; der havde i de senere Aar været stadige Krav fra de forskellige Institutioners Side om at faa bedre Kontorforhold, og det var udskudt Gang paa Gang, fordi man mente, det maatte vente, til der kunde ske en Løsning af hele Spørgsmaalet. Skulde det nu igen udsættes, maatte der anvendes betydelige Summer paa Udvidelser for at faa det til at gaa, og det var f. Eks. paa høje Tid, at Belysningsvæsenet havde faaet sin Administrationsbygning. Man kunde naturligvis sige, at selv om det ny Raadhus skal staa i 100 Aar, paatager det nuværende Slægtled sig at

bekoste det. Men Hr. Blichers Partifæller krævede ellers altid saadanne Arbejder betalt af Laan; hans Udtalelser i Dag maatte derfor forstaas som et Opgør med hans Partifæller, og dertil burde han have valgt et andet Sted. Det saa selvfølgelig flot ud at slynge en saadan Tanke ud, men reelt betød det ikke noget som helst.

Vald. Kloster var fuldstændig indforstaaet med, at man skal have de to Laan, men vilde samtidig slaa en tyk Streg under det, som Landsretssagfører Sørensen sagde om Raadhusets Stil. Selv om man stemte for dette Forslag, havde man ikke bundet sig til noget som helst i den Retning. Taleren vilde aldrig gaa med til det Monstrum, som man havde givet 1. Præmie, ja vilde skamme sig ved at gaa med dertil.

Borgmesteren fandt, at det var meget kraftige Udtalelser, Hr. Kloster fremkom med. Men her var ikke Tale om, hvorledes Raadhuset skal se ud, det maatte man senere se at blive enige om. Man kunde vel angaaende Forslaget sige, at Aarhus Bys almindelige Behov er 4 Mill. Kr. til Værkerne; dette Laan forrentedes af disse Virksomheder og kom ikke til at tynge paa den direkte Skat. Det andet Laan var noget ekstraordinært, som maaske ikke kom til at foreligge

ide første 100 Aar. Hvis man regnede med, at der vilde medgaa ca. 230000 Kr. aarlig til Amortisation af Raadhuset og derefter saa paa, hvad de nuværende Kontorer kostede, blev Forskellen ikke særlig stor.

Kai Blicher fastholdt, at hvert Aar man ventede med at bygge Raadhus, sparede man 300000 Kr., og for disse Penge kunde der laves umaadelig meget. Kommunen havde for et Par Aar siden købt "Bikuben"s Bygning, og der havde nu Stadsingeniøren faaet sig udmærket indrettet. Selv om man fik det hele samlet i et Raadhus, vilde det være for lille om 15-20 Aar. Taleren havde ikke nævnt noget om Opsparing og skulde afholde sig fra at komme ind derpaa, for det var et ømt Punkt.

I. C. Sørensen udtalte, at Spørgsmaalet var, om man skulde bygge Raadhus nu eller udskyde det i nogle Aar. Tanken havde ligget i Luften i en Aarrække, og pludselig synes man, at nu kan det ikke vente længere, eftersom Byen har udvidet sig. Dertil kom saa Jubilæet i 1941, og det var da naturligt, at man gerne vilde have et nyt Raadhus færdigt til dette Aar. Skulde der bygges Raadhus, maatte der ogsaa skaffes Penge dertil, og Taleren var ikke enig i Diskussionen om Kapitalisterne med den store Rente, for det var i Virkeligheden et meget billigt Laan og en lav Rente, og man burde snarere takke de Kapitalister, der havde tilbudt et saadant Laan, som man med Glæde kunde akceptere.

Taleren var uenig med Konsul Blicher i hans Betragtninger og havde oven i Købet ønsket, at Afdragstiden var blevet paa 40 Aar i Stedet for 30, for Raadhuset blev ikke bygget for den nuværende og næste Generation, men ogsaa for en hel Række af Generationer. Derfor var det naturligt, at det blev betalt gennem en Aarrække, og det var ogsaa god gammel konservativ Tankegang.

Forslaget tiltraadtes enstemmig og overgik til 2. Behandling.

Uddrag fra byrådsmødet den 28. oktober 1937 - side 4

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 71-1937)

Sagen angaaende Optagelse af Kommunelaan. - 2. Behandling.

Vedtoges enstemmig.

Uddrag fra byrådsmødet den 16. november 1937 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 71-1937)

Planer til Opførelse af et nyt Raadhus.

Borgmesteren aabnede Mødet og udtalte, at naar der med saa kort Varsel var sammenkaldt til Møde om Raadhussagen, var Grunden den, at der tidligere havde været ført en Del Diskussion i Pressen herom, og man ønskede ikke denne gentaget, inden Sagen havde været forelagt Byraadet. Efter den nævnte Diskussion fandt Budgetudvalget det rigtigst at tage en Forhandling med Arkitekterne om de Ting, der var kommet frem i Diskussionen; dette Møde havde man haft og havde der peget paa de Ting, som Offentligheden fandt mindre gode, og det, som man havde ønsket ændret eller tilføjet, for om muligt at skitsere et Forslag der kunde tilfredsstille de flest mulige, for et Forslag, der kunde tilfredsstille alle, fik man næppe. Tiden var maaske noget vanskelig m. H. t. at finde en Stil for en saadan Bygning, der skulde staa gennem lange Tider; men paa den anden Side vilde man selvfølgelig gerne have et Raadhus, der kunde staa som et varigt Minde om Tiden, og som et Mønster for det Byggeri, der kendetegner vor Tid. Budgetudvalget havde

været enigt om, at selve Placeringen af Raadhuset var rigtig, idet det vilde give den mest centrale Beliggenhed i Byen. Man havde derfor i de senere Aar faaet Kirkegaarden frilagt med dette for Øje, og hvis man vilde anvende yderligere Areal af Kirkegaarden, naar engang de øvrige Grave nedlægges, maatte dette afgøres til den Tid. Nu var der sket forskellige Ændringer af Projektet, som de ophængte Tegninger viste. Der blev en Tilbagerykning af Bygningen til ca. 50 m fra Fortovet i Sønderallé, hvorved der blev en større Plads foran Bygningen, og der var Mulighed for en større Tilbagerykning, hvis det ønskedes. I Henhold til forskellige fremsatte Ønsker var Bygningen nu blevet forsynet med et Taarn. Det var oprindelig ikke Arkitekternes Mening, men efter at det nu var blevet indbygget i Komplexet, vilde de vist nødig undvære det. Navnlig set fra Banegaarden vilde det gøre et udmærket Indtryk af en offentlig Bygning. Højden var 50 m, og de forskellige Etager var tænkt smykket med Billeder af Aarhus Bys Udvikling gennem Tiderne. Taarnet var nogenlunde af samme Højde som det, Udvalget paa sin Rejse havde set i Hilversum, men dette var uden Vinduer og kun forsynet med Huller foroven samt rummede en Vandbeholder, der kunde sætte Tryk paa forskellige Springvand. Taget var ogsaa hævet noget og tænkt tækket med Kobber, og Vinduerne, som var blevet kritiseret en Del, fordi der var for meget Glas, fremtraadte nu mere bestemt; hvis man regnede med 5-5 ½ m Dybde, kunde de næppe være mindre, naar de skulde give tilstrækkeligt Lys. Angaaende den udvendige Mur havde der været Tale om gule eller røde Sten eller ogsaa Beton med Puds. Arkitekterne foreslog nu, at Muren opføres i Beton og beklædes med Natursten, hvoraf der findes forskellige, navnlig i Sverrig, og det vilde i høj Grad forskønne Facaden. En Bygning, som laa inde i Byen, vilde ret hurtig blive tilsmudset, særlig med gule Sten, og at vælge røde Sten vilde give Bygningen et tungere Præg, saa den let kom til at gøre et noget trist Indtryk. Beklædningen med Natursten vilde koste ca. 60000 Kr. mere end ved at bruge hjemlige Sten, men det kunde ikke kaldes uoverkommeligt. Selve Taarnet kostede ca. 300000 Kr.; det kunde naturligvis undværes, men det vilde i nogen Grad fremhæve Karakteren af en offentlig Bygning. Der var skønsommæssig regnet med, at hele Byggeforetagendet foruden Jordarealet, der var Kommunens, og uden Inventar vil koste 3,6 Mill. Kr.; det var en Kalkulation, som naturligvis kunde ændres, men til den Sum var det altsaa beregnet af Arkitekter og Ingeniører, og det laa altsaa indenfor det, som Byraadet havde regnet med. Hvis man kunde blive enige om at bygge Raadhuset som skitseret, vilde vist alle være glade derved, naar det engang stod færdigt. Der var fremsat andre Tanker, f. Eks. at lægge Raadhuset paa Dragonkasernes Grund, men hertil var at sige, at denne

Grund kunde Byen ikke disponere over før om 2-3 Aar; hvis man derfor tænkte sig Raadhuset opført til Byens 500 Aars Jubilæum, maatte den Plan opgives. Men der maatte inden for længe træffes endelig Beslutning, og hvis Byraadet gik imod Forslagei, maatte man vist betragte Tanken om et nyt Raadhus som skrinlagt for længere Tid. Dog vilde det blive nødvendigt at gøre noget ved den Pladsmangel, som fandtes paa Kommunens Kontorer, og hvor man var udsat for et stadigt Pres fra Embedsmændenes Side for at faa mere Plads. Ved Skattekontoret havde man 2 Gange bygget foreløbige Tilbygninger ud i Gaarden, og der havde været Tale om at bygge et særligt Skattehus uafhængigt af Raadhuset. Man havde købt gamle Ejendomme og lavet dem om, men det var meget dyrt; skulde Sagen nu stilles i Bero, vilde der gaa mindst 8 Aar, før et Raadhus kunde blive færdigt, og hvorledes det hele vilde forme sig til den Tid, vidste man ikke. For Øjeblikket havde man de bedste Udsigter til at faa et Raadhus færdigt i Løbet af 4 Aar, og senere kunde der anlægges et større Byggeri paa Dragonkasernens Plads og derved skabes en Ramme om Raadhuset, som i høj Grad vilde forskønne Kvarteret. Hvis man saa paa Raadhusene i København, Stockholm, Goteborg o. s. v., viste det sig, at de ikke havde nogen Plads til Udvidelser, og i Oslo maatte man endog rive dyre Ejendomme ned for at skaffe Plads til Raadhuset; her havde Aarhus den store Fordel at have en Plads i Byens Centrum, hvor Raadhuset kunde lægges. Den sidste Indsats fra Arkitekternes Side, som de ophængte Tegninger viste, var af en saadan Beskaffenhed, at hele Budgetudvalget var enigt om at kunne akceptere det i Hovedtrækkene, maaske med enkelte mindre Ændringer, og naar Udvalget havde indkaldt til Møde, var det for saavidt muligt at undgaa alt det Skriveri i Bladene, som man havde faaet tilstrækkeligt af. Nu maatte Byraadet have Lov til i Fred at tage Standpunkt til hele Spørgsmaalet uden Indblanding eller Forplumringer fra anden Side. Budgetudvalget foreslog slog altsaa, at Byraadet i Hovedsagen tiltræder Forslaget, og at Udvalget bemyndiges til at forhandle videre med Arkitekterne om en Overenskomst angaaende Opførelse af Bygningen. For Ingeniørarbejdets Vedkommende havde der medvirket københavnske Ingeniører, men det kunde nok ordnes saaledes, at der bliver et Samarbejde mellem disse og et aarhusiansk Firma, saa der i videst mulig Udstrækning tages Hensyn til Virksomhederne i Aarhus. Derimod kunde man næppe blande andre Arkitekter ind deri udover, at selvfølgelig Kommunens Arkitekt og Ingeniører skal føre det almindelige Tilsyn med Arbejdet og paase, at det udføres overensstemmende med de Beslutninger, der er taget af Byraadet. Taleren vilde henstille, at Byraadet nu drøfter Sagen, og eventuelle Forespørgsler vilde blive besvaret fra Arkitektens Side. Der vilde

derefter blive Lejlighed for Grupperne til at drøfte Sagen hver for sig, og den endelige Afgørelse skulde saa træffes i Byraadmødet paa Torsdag.

Arkitekt Arne Jakobsen takkede Byraadet, fordi Arkitekterne havde faaet Lejlighed til at komme til Stede og besvare eventuelle Spørgsmaal. Borgmesteren havde i det store og hele gjort Rede for Sagens Forløb, og der var ikke meget at tilføje. Ved det nævnte Møde med Udvalget blev der talt om forskellige Ønsker, der var kommet frem, og et enkelt Medlem nævnte et Taarn, men man blev ikke anmodet om at lave et saadant. Da man skulde prøve at faa noget af det monumentale frem, som egentlig vilde komme af sig selv, efterhaanden som Bygningen bliver rejst, fik Taleren Lyst til at forsøge at lave et Taarn, og det var nu indført i Projektet. Beklædningen af Muren var meget afgørende for, om man kan have et Taarn paa et Hus; gule Sten var ikke praktiske, og røde Sten var Taleren ikke begejstret for; derfor maatte der findes en Beklædningssten, og der var undersøgt forskellige Muligheder, uden at man dog havde taget endelig Stilling dertil, idet der først maatte forelægges Prøver, før det kunde afgøres. Men ved at anvende Beklædningssten, blev der langt større Fasthed rent arkitektonisk, saa Bygningen kunde bære et Taarn. Man kunde faa Sten fra Sverrig, ogsaa fra Italien; der havde ogsaa været Tale om grønlandsk Marmor, men det vilde Taleren fraraade, da denne Sten ikke var særlig holdbar. I Taarnet havde man foreslaaet at indrette en Slags Bymuseum, hvor man ser Aarhus illustreret gennem Tiderne, og efterhaanden som man kommer højere op, ser man de senere Tider, og endelig paa den øverste Platform har man Udsigt over selve Byen i Nutiden. Naar man kom sejlene til Aarhus vilde Taarnet pynte paa Aarhus' Silhuet; i Øjeblikket domineres Billedet af Siloerne ved Havnen, som forøvrigt var smukke, men Byens Kirketaarne var temmelig spinkle i Forhold til de undre Bygninger. Et Raadhustaarn vilde i den Forbindelse betyde noget, og det vilde ogsaa betyde noget, at fremmede, som kommer til Byen, kan gaa derop og se Udsigten derfra. Beliggenheden, som den var fastsat ved Konkurrencen, var bibeholdt; man havde overvejet de Tanker, der havde været fremme angaaende Kasernen, men selv om Byen ad Aare fik Raadighed over denne Plads, vilde der ikke være vundet noget som helst ved Flytningen; man kunde nok lægge Bygningen i en Park paa Kasernens Grund, men Adgangsveje og Raadhusplads vilde skære denne i Stykker og tage det meste af Parken. Nu kom Raadhuset til at ligge frit, og der kunde eventuelt skabes en Park paa Kasernens Grund i Tilknytning til Raadhuset. Ved det nye Projekt var Bygningen rykket 10 m længere tilbage, og den kunde godt rykkes endnu længere ind, hvis det ønskes. Taleren vilde hermed takke for Indbydelsen til at komme til Stede ved Mødet og

vilde gerne besvare eventuelle Forespørgsler om Projektet.

S. F. Sørensen vilde først henstille, at man rykker Bygningen saa langt tilbage som muligt, saa man ikke faar de samme Ulemper som paa Banegaardspladsen, der burde have været betydelig bredere. Her var Tale om en Afstand af 50 m fra Sønderallé, men det var ønskeligt, om det kunde blive ca. 100 m. Samtidig vilde Taleren kritisere, at man paatænker at indføre Sten fra Udlandet; det var maaske nødvendigt, hvis det skal være Natursten, dog burde det overvejes, om der ikke kan anvendes røde Mursten. De forenede Teglværker fremstillede nu en meget mørk rød Mursten, og den var muligvis anvendelig. Hvad Tilsmudsning af Facaden angik, saa vilde det blive omtrent del samme, enten der anvendtes Natursten eller Mursten, men muligvis var gule Sten mest modtagelige. Endelig kunde Taleren ønske, at Forhuset blev lavet lidt længere, og at man udelod Sidehuset mod Parkallé. Der var mange andre Ting, man kunde ønske ændret, men alle Ønsker kunde ikke opfyldes, og det var af stor Interesse at faa Arbejdet i Gang snarest mulig. Taarnet var Taleren ikke begejstret for, men det var vanskeligt at bedømme efter en Tegning, naar man ikke var Tekniker, og det vilde muligvis se godt ud, naar det blev færdigt. Vinduerne var temmelig store, men det kunde der maaske ikke ændres ved. Men altsaa helst en stor Plads foran Bygningen og et Hus af danske Materialer.

Thomas Christensen fandt det glædeligt, at man havde imødekommet en Del af de af Offentligheden rejste Krav. Taarnet havde ikke alle været Tilhænger af, men et moderne Taarn kunde man næppe have noget imod, dog burde de udvendige Stakitter paa Taarnet fjernes. Hovedindgangen var for lav og trykket; den mindede om Vesterport i København, men, som Murer Sørensen sagde, det var ikke let for Ikke-Teknikere at bedømme det efter en Tegning. Det var Meningen, at der skal være Skattekontor i hele Stueetagen; men det var uheldigt, hvis alle de Mennesker, som havde Ærinde der, benyttede Hovedindgangen, den vilde hurtig blive tilsmudset, og der burde være en Indgang fra Siden af Bygningen, ligesom der var Udgang til Parkallé. Taleren var ellers Tilhænger af, at Raadhuset bør ligge paa Kasernens Plads, men naar Borgmesteren oplyste, at det vilde vare 2-3 Aar, før Pladsen kunde frigøres, maatre man se bort derfra. Der blev sagt, at der var taget tilbørligt Hensyn til de fremsatte Ønsker; men der var ikke nævnt noget om Arkitekt Frederiksens Plan, og det kunde maaske ikke nytte at tænke derpaa, naar Bygningen skal ligge paa Kirkegaardspladsen. Naar Arkitekten udtalte, at man senere kunde lave en Park paa en Del af Kasernens Areal, saa var det selvfølgelig rigtig; men dér vilde den brede Frederikshallé jo skære igennem, saa den ikke fik Tilknytning til Raadhuset. Taleren mente

ogsaa, at Bygningen, hvis det er muligt, bør rykkes længere tilbage fra Sønderallé, og den lange Facade mod Parkallé virkede ikke dekorativt. Hovedsagen var at faa et smukt Raadhus, men ogsaa at faa det i en Periode, hvor det er smaat med Byggeforetagender; derfor burde Sagen nu fremmes mest muligt efter Planen, idet der dog tages Hensyn til de fremførte Ønsker.

Andr. Bitsch fandt det vanskeligt at tage Stilling til et saa stort Spørgsmaal, naar man manglede Sagkundskab; det maatte i høj Grad bero paa et Skøn hos den enkelte. Taleren var enig med Udvalget i, at man bibeholder den Byggegrund, som først var vedtaget; det var sikkert den bedste, der kunde faas til et Raadhus i Aarhus; at tale om en anden Plads var inkonsekvent, naar man ikke havde denne Plads. De Forandringer, der var foretaget ved Projektet, betragtede Taleren som Forbedringer; enten man var Tilhænger af et Taarn eller ikke, saa betød det en Forbedring af Projektet, idet Bygningen kom til at virke mere monumentalt. Om røde Sten eller Natursten er smukkeste, beroede paa en individuel Opfattelse, men selv om man i Almindelighed ikke bør indføre Byggematerialer, vilde Natursten sikkert pynte meget paa Facaden. Stort set kunde Taleren slutte sig til Udvalgets Forslag og akceptere det foreliggende Projekt.

J. P. N. Siig fandt, at det var temmelig kort Tid, der levnedes Byraadets menige Medlemmer til at sætte sig nogenlunde ind i en saa stor Sag. Budgetudvalget og Arkitekterne havde haft Va Aar til at faa dette Ændringsforslag frem, og det var ikke for meget, men noget af den Tid kunde nok være givet Byraadet ti! at se paa Sagen. Nu skulde man tage Stilling dertil senest paa Torsdag, altsaa om 2 Dage, og det var temmelig hurtigt. Naar Borgmesteren udtalte, at Udvalget havde valgt den Fremgangsmaade for ikke at faa Sagen forplumret, vilde Taleren spørge, om det skal kaldes Forplumring af Sagen, hvis Medlemmerne har en anden Mening end Budgetudvalget og udtaler denne Mening. (Borgmesteren: Nej, ikke her!) Angaaende Projektet, saa maatte Placeringen af Bygningen siges at være udmærket; det var en god Plads, man havde valgt. Bygningens Udseende var betydelig forbedret, efter at der var kommet et Taarn paa; før det skete, fik man ikke noget som helst Indtryk af, at det var et Raadhus. Man havde gennem mange Aar læst og hørt, at en Bygning ved sin Form og Stil skal sige noget om, hvad den skal bruges til. Naar man saa paa Byens gamle Raadhus, var sikkert ingen i Tvivl om, at det var Byens Raadhus, selv om det var en beskeden Bygning. Det kunde man ikke se paa det oprindelige Projekt her, men Taarnet havde som sagt hjulpet godt, og hvorfor skulde Aarhus

undvære et Raadhustaarn, naar saa godt som alle større Byer havde et saadant. Hvis Taarnet skulde ses ude fra Søen, blev det vist temmelig lavt; det var sagt, at Urskiven var 5 m, og det var omtrent Vs af det, der rager op over Taget, altsaa vilde Taarnet kun blive ca. 15 m (Stemmer: 20-25 m), og der vilde ikke blive meget at se over de høje Huse. Selve Indgangen syntes noget lav og trykket, saa man fik Indtryk af at skulle bøje sig for at komme derind; det behøves naturligvis ikke, men Indgangen burde være lidt mere pompøs, Taleren var ikke Murer, men havde en Forkærlighed for de gode danske røde Mursten, og ved at bruge disse vilde man spare de 60,000 Kr. og give Arbejde til en hel Del Mennesker i Aarhus og Omegn. Arkitekten havde forstaaet staaet at bevare Træerne paa Pladsen, men grønne Træer stod bedst til den røde Mur, og en gul Facade vilde vist staa daarligt til Træernes gule Efteraarsfarve og til de nøgne Træer om Vinteren. Skulde der indføres Sten, burde de vælges saa røde som muligt, men man burde helst bruge de hjemlige Sten.

Hans Madsen havde det Indtryk af Tegningerne, at de lignede det, der var fremme i Tiden; Spørgsmaalet var saa, om man syntes om dette, eller man betragtede det som en Tidstype, der hurtigst mulig burde forsvinde. Bygningen lignede i høj Grad dem, man saa alle Steder nutildags, og som der kan laves mange af i en Time; nogen særlig Arkitektur var der ikke over dem, slet og ret, lige op og ned med Vinduer og fladt Tag som et Laag paa Kassen. Et saadant Raadhus burde Aarhus ikke bygge. Naar der nu var gaaet saa lang Tid, havde man Lov at vente sig noget særligt, men det fik man ikke her. Det var forøvrigt en forkert Fremgangsmaade at holde dette Møde for lukkede Døre, og der var ikke noget forkert i, at der i Pressen diskuteredes om Byens fremtidige Raadhus. Projektet kunde være pænt til en Administrationsbygning eller et Skattepalæ, men noget Raadhus lignede det absolut ikke. Det var selvfølgelig noget af en Smagssag, men Borgmesteren havde jo udtalt, at Medlemmerne skulde sige, hvad de mente derom, hvorefter det skulde drøftes i Grupperne og afgøres paa Torsdag. Det var en noget hastig Fremgangsmaade; der blev ikke givet Byraadet Lejlighed til at undersøge, om der gives andre Udveje; man [blev stillet overfor den Kendsgerning, at hvis man ikke tager dette, vil Raadhuset ikke blive færdigt til 1941. Aarhus burde have et Raadhus til 1941, men det var ikke givet, at det bør være det foreliggende Forslag, og hvis der ikke var andet Valg, havde der været arbejdet daarligt med Projektet, og Udvalget burde da for længe siden have forelagt Sagen i Byraadet og faaet Byraadets Opfattelse af, hvorledes Raadhuset bør være. Den brede lave Indgang var forfærdelig; den mindede om et Maskinværksted eller et Garageanlæg, og f. Eks. det nye Maskinværksted ved Havnen var lige saa pænt. Bygningen mindede ogsaa noget om

Universitetet, naar man undtog Taarnet, og de, der synes om Universitetet, vilde vel ogsaa synes om dette, men det var dog vist de færreste, der kunde se noget kønt i denne Stil. Noget positivt i Stedet for det foreliggende kunde man jo ikke foreslaa, men saafremt der kunde blive Tid dertil, vilde Taleren henstille, at man faar fremstillet et Hus og saa vælger mellem Huset og dette Projekt.

Vald. Kloster vilde meget beklage Budgetudvalgets Hemmelighedskræmmeri og paatale, at det ikke paa et langt tidligere Tidspunkt havde indkaldt det øvrige Byraad til en Diskussion om Raadhuset, for at man kunde faa Lejlighed til at orientere sig. Der taltes saa ofte om Samarbejdets Værdi, og det praktiseredes jo jævnligt; her forelaa en mægtig stor Opgave for Byen og dens Borgere, og det samlede Byraad burde derfor ogsaa være med i dette sammen med Budgetudvalget; nu skulde Medlemmerne paa et Øjeblik tage Stilling til et saadant Projekt, og det var en meget vanskelig Opgave. Taleren syntes heller ikke om Indgangen; den mindede for meget om Vesterport i København; men ellers maatte det siges, at der var sket en ret betydelig Vinding ved disse Ændringer, og det saa langt mere tiltalende ud end efter det første Forslag. Taleren forstod ikke rigtig Borgmesterens Udtalelser om, at Sagen var forplumret; Byens Borgere maatte dog have Lov til at udtale sig om en saadan Sag og diskutere de forskellige Synspunkter, før Sagen afgøres. Taleren vilde altsaa erkende, at Projektet havde vundet betydeligt ved Ændringerne, men var forøvrigt en ret stærk Tilhænger af at placere Bygningen efter Arkitekt Frederiksens Forslag.

H. J. Baden var angaaende Bygningens Placering nærmest enig med Budgetudvalget, idet Bygningen vilde virke mest sluttet paa dette Sted. De forskellige Ændringer, som Arkitekterne havde udarbejdet, var alle Forbedringer, og de havde gjort hele Komplekset kønnere, men dermed skulde ikke være sagt, at det var kønt nok. Efter Konkurrencen blev der skrevet, at det fremragende ved Projektet var, at det ikke lignede noget andet Raadhus. Dette fandt Taleren dog ikke var nogen Fordel; Raadhuset i Aarhus skulde ikke være nogen Kopi af andre Raadhuse, men det skulde være særpræget, saa man ikke var i Tvivl om, at det var et Raadhus. Ændringerne havde bidraget til at særpræge det, men ikke nok. Taarnet var et Fremskridt, selv om det maaske skulde være lidt højere, men Taleren kunde dog ikke tænke sig at stemme for et Taarn af det Udseende, som vist paa Tegningen, for man fik det bestemte Indtryk, at Stilladset var blevet siddende uden paa Taarnet. Det kunde ganske vist være symbolsk, idet det kunde betyde, at Taarnet ikke var bygget færdigt, og at der senere skulde et Spir paa eller lignende, men det vilde vist blive til almindelig Latter.

Men ellers var det rigtig med et Taarn; man skulde ikke være saa jordbundet, at man forlanger hver eneste Kubikcentimeter udnyttet; ved et Raadhus burde der tages lidt andre Hensyn, og der maatte nok sidde enkelte Sten til Unytte, naar det kan bidrage til at skabe en Bygnings Særpræg og gøre den monumental. De Projekter, der kom frem ved Konkurrencen, lignede hinanden meget; det var den samme Stil og de samme Ideer der gik igen, eller rettere den samme Fattigdom paa Ideer. Man kunde nære den største Respekt for de moderne Arkitekters snilde Indretning af Lejligheder o. lign., men Projekterne til Raadhuset gjorde Indtryk af, at der var flere Teknikere end Kunstnere blandt Arkitekterne. Hvis man var inde i en Periode, hvor denne Udstilling betegnede Højdepunktet af det, der kan præsteres i Dag, saa burde man bygge en Administrationsbygning og gemme Raadhuset til andre Tider, saa kunde man overlade til Efterkommerne at bygge et Raadhus, som virkelig ligner et Raadhus.

Johanne Berg konstaterede med Sorg, at Byraadsmedlemmerne var mere eller mindre gammeldags indstillede, navnlig mere. Taleren vilde melde sig som en af dem, der vil gaa ind for dette Raadhus, som i Virkeligheden var en køn Bygning, og efter at Taarnet var kommet paa, var det ogsaa en monumental Bygning, saa det var en glædelig Forandring, der var sket. Med H. t. Facadebeklædningen vilde Taleren dog gerne, at der kunde bruges dansk Materiale, dog burde man næppe vælge de røde Mursten, som man saa ofte havde hørt prise; de vilde vist ikke passe til Bygningen. Grønlandsk Marmor var maaske ikke anvendelig, men hvis der kunde findes en dansk Sandsten eller lignende, burde den benyttes. Taleren kunde altsaa slutte sig til Forslaget og vilde ogsaa give Borgmesteren Ret i, at der havde været snakket tilstrækkeligt udadtil om Raadhuset; skulde man tage Hensyn til alle de Ønsker og Meninger, der var kommet frem, fik man aldrig bygget Raadhus. Efter de faldne Udtalelser kunde det se ud, som om der helst skulde bygges 21 Raadhuse, men det kunde næppe være Meningen; man burde komme til Enighed om det foreliggende Forslag.

Kai Blicher fandt det interessant at høre denne Diskussion. Man kendte jo Budgetudvalgets Stilling, og hidtil havde det faaet 2 Tilhængere, nemlig Bitsch og Frk. Berg, medens Resten var utilfredse; Thomas Christensen og Murer Sørensen ønskede Raadhuset alene for Arbejdets Skyld. Men det var et stort Spørgsmaal, om Byen i Virkeligheden manglede dette Raadhus, for der var vist ingen af Kommunens "Væsener", som manglede Plads, selv om naturligvis Cheferne sagde det. Paa Talerens Kontor havde man kun 39 m2 til 7

Mennesker; der var paatænkt en Udvidelse, men Pengene dertil skulde betales i Skat, saa det maatte opgives. Kommunens "Væsener" kunde udmærket vente de 2-3 Aar, til Kommunen kunde faa den Plads, hvor Raadhuset bør ligge, og Byen sparede ca. 300000 Kr. aarlig i Rente ved at udsætte Sagen. Der var begaaet en Fejl i denne Sag, idet den burde have været taget i to Tempi, først et Forslag om, hvor Raadhuset skal ligge, og bagefter hvorledes Bygningen skal være. Den gamle Kirkegaard var en af de største Værdier i Aarhus, og den skulde nu ødelægges, skønt man i Løbet af et Par Aar kunde faa et mægtigt Areal ved Siden af, hvor Raadhuset kunde ligge ideelt. Det eneste, der talte for at bygge nu, var den Idé, at det skal være færdigt til 1941; men det spillede dog ingen Rolle. Hvis man ventede og lagde Raadhuset paa Kasernegrunden, vilde Efterkommerne om 50 Aar sige, at Borgmester Christensen var en stor Mand, fordi han sparede den gamle Kirkegaard. Taleren forstod ikke, hvorfor Sagen skal afgøres for lukkede Døre; i et offentligt Møde maatte Flertalsgrupperne jo som Regel tage den Stilling, som Gruppens Flertal bestemte, medens man i Talerens Gruppe havde mere frit Slag, selv om man som Regel blev enige, og der var dog al mulig Grund til at høre Borgernes Mening om en Sag, der havde saa stor Betydning for Aarhus By.

E. Winterberg antog ikke, at alle 21 Medlemmer kunde blive enige om, hvorledes Raadhuset skal være. Det var med Arkitektur som med saa meget andet, at der er lige saa mange Meninger, som der er Mennesker. Taleren havde gaaet med meget gammeldags Begreber om, hvordan et Raadhus skal se ud, og blev derfor skuffet af Konkurrencen; der syntes at mangle noget ved disse Projekter, noget monumentalt; men man maatte samtidig bøje sig for de Synspunkter, som den moderne Arkitektur gør gældende, at det kun skulde være det nødvendige. Byen havde dog Raad til ogsaa at ofre lidt for Øjet, og det maatte hilses med Tilfredshed, at der var kommet et Taarn paa Bygningen; det var vist alle enige om, selv om det kunde diskuteres, hvorledes Taarnet skal være. Men selv om man vilde vælge et andet Projekt, maatte det blive i samme Stil som dette, for der kunde dog ikke være Tale om at tage et Projekt, som repræsenterede en anden Tid. Spørgsmaalet skulde løses i Byraadssalen. Der taltes om, at Offentligheden skal have Lejlighed til at udtale sig; men hvem var Offentligheden? Det var et Par Journalister, der havde ført en Kampagne om den ene eller den anden Opfattelse, og saa en hel Række mere eller mindre sagkyndige fra Oplandskommunerne; det var Realiteten af Offentlighedens Indblanding. Den store brede Befolkning var næppe utilfreds med det, som var kommet frem i dette Forslag. Skulde Offentligheden beskæftige sig yderligere dermed, maatte man sammenkalde til

partipolitiske Møder, men det var næppe heldigt for Sagens Løsning. Det var en Nødvendighed at faa Spørgsmaalet løst, idet Byens Administration var fordelt paa saa mange Steder; det var upraktisk og uøkonomisk, og det kostede Penge hver Dag at holde Administrationen gaaende i de gamle snævre Lokaler. Sagen maatte løses nu, og som den havde formet sig, maatte der tages Stilling dertil paa den Maade, som Borgmesteren foreslog. Projektet var forbedret ved de foreliggende Ændringer, dog burde Arkitekten maaske ikke have bøjet sig m. H. t. at benytte Sten til Facaden; det mest reelle var at bruge Beton med Puds; det var et billigt og holdbart dansk Materiale.

Vald. Kloster vilde gøre Winterberg opmærksom paa, at Lejen af Kommunens Kontorer ikke betød ret meget i Forhold til, hvad Administration og Forrentning af Raadhuset vilde koste. Den offentlige Diskussion om Raadhuset havde dog bevirket, at Projektet nu var betydelig forbedret, og det var da ingen Ulykke.

Stecher Christensen protesterede imod, at der skulde være noget Hemmelighedskræmmeri fra Budgetudvalgets Side, og der var ikke paa noget som helst Tidspunkt skjult overfor Offentligheden eller Byraadet, hvad der foregik i Sagen.

De gamle Planer havde været offentlig tilgængelige i længere Tid, og de nye Ændringer havde Udvalget først faaet Dagen i Forvejen. Budgetudvalget ønskede netop, at Byraadet skulde drøfte Spørgsmaalet, om man i det hele taget vil have et nyt Raadhus, om Placeringen af dette, og om det er det foreliggende Projekt, som man skal have. Det var tidt nok paavist, at Kommunens Kontorer er overbefolkede, og at der maa skaffes større Lokaler til de kommunale Institutioner. Man havde købt gamle Ejendomme og og foretaget dyre Omlavninger, og alligevel blev det ikke tilfredsstillende; nu var Tidspunktet, hvor man maatte skære igennem og faa en rationel Løsning af Spørgsmaalet. Angaaende Placeringen var der jo nogle Mennesker, der syntes, at det var Synd for de store dejlige Træer i Parken; det var forøvrigt en Kærlighed, der sjælden kom frem i Byraadet, naar det drejede sig om Fjernelse af Træer. Det var naturligvis kedeligt at tage de grønne Pletter i Byens Indre, men naar man saa paa Tegningen, viste det sig, at der blev meget tilbage af Parken, og hvis den, der skal anlægge Raadhushaven, har en lykkelig Haand, kan der skabes en Idyl, saa man ikke vil savne den gamle Kirkegaardsidyl, som Folk tilsyneladende først har opdaget, efter at Aviserne begyndte et skrive derom. Placeringen var rigtig; det var den mest centrale Plads for et Raadhus. Arkitekt Frederiksens Projekt var umaadelig dyrt, og det løste Opgaven daarligt; Raadhuset vilde komme til at ligge som en Lagkage midt i

Historien, som man kunde køre rundt om. Der var mange Detailspørgsmaal her, som kunde diskuteres, men der var dog næppe nogen, der ønskede, at man skulde tilbage til Klukemøblernes Tid, og Konkurrencen viste da ogsaa, at praktisk talt alle Arkitekter gaar ind for den Byggestil, som man saa her. 1 Kirkebygninger bibeholdt man heller ikke den gamle Kirkestil; det viste de nye Kirker, der var bygget i Aarhus. Den ny Afdeling paa Sygehuset var heller ikke bygget som medicinsk Afdeling, skønt det maatte kaldes en pæn Bygning, man valgte noget, som var i Kontakt med Tiden. Angaaende Offentlighedens Syn, saa var det vist rigtigt, som Winterberg udtalte, at det var et Par Journalister og Arkitekter med forudfattede Meninger, som fangede Folk, der ikke havde Grundlag for en selvstændig Bedømmelse. Det ændrede Projekt havde imødekommet meget af det, som var ønsket i den saakaldte offentlige Debat, ogsaa et Taarn, og det var rigtigt, at Taarnet pyntede paa Bygningen og gav den mere Karakter af et Raadhus. Kunde Byraadet ikke enes om det foreliggende Forslag, agtede Budgetudvalget ikke at stille noget Ultimatum, men hvad man saa skulde gøre, vidste Taleren ikke, for hvilken Arkitekt man end valgte, fik man hans Opfattelse af Sagen, og den var maaske lige saa utilfredsstillende, som mange mener om det foreliggende Projekt. Det nyttede altsaa ikke noget. Men her var Spørgsmaalet løst paa en god og sund Maade, og det vilde være klogt at godkende disse Planer i store Træk. Skulde Forslaget blive forkastet, vilde det sikkert blive nødvendigt at lægge Sagen til Side mindst 2-3 Aar og saa begynde paa et nyt Grundlag, men man havde ingen Garanti for, at det blev bedre end det nuværende.

H. P. Jensen fandt ogsaa, at det var meget hastigt at skulle tage Stilling til Sagen, og det havde maaske været klogere af Budgetudvalget at have taget denne Diskussion i Byraadet, før de lod Planerne omarbejde. Hvad den økonomiske Side angik, vilde man jo komme til at betale 200000 Kr. aarlig i Rente af de 4 Mill. Kr., og det havde været rigtigere, om man havde opført dette Beløb paa Budgettet gennem flere Aar, saa havde man haft en Del af Kapitalen og kunde maaske have undgaaet at laane. Det var ønskeligt at faa visse Ændringer i Projektet, men det var nævnt i Forvejen, og man kunde jo ikke gøre alle tilpas. Taleren var ikke særlig Tilhænger af et Taarn, saa maatte man hellere give Facaden mod Sønderallé et mere pompøst Udseende; den verandalignende Udbygning var et underligt Amfibium. Det var mærkeligt, at man ikke havde lagt Bygningen helt over til Frederiksalldé, saa kunde den lille Udbygning mod Parkallé være udeladt. Man burde bygge helt over til Frederiksalldé og saa lægge Hovedindgangen fra Sønderallé midt i Bygningen. Det var rarest at faa danske Materialer, og hvis grønlandsk Marmor ikke var godt, havde man vel

Sten fra Bornholm eller Faksesten, som var meget holdbare og sikkert vilde se godt ud her. Ogsaa røde Sten kunde bruges, i hvert Fald hellere end en Betonklods med Puds udenpaa. I det store og hele kunde Taleren tiltræde at bygge et Raadhus, blot det havde Karakter af et Raadhus; men Facaden mod Parkallé burde altsaa forandres, og der maatte skabes en Raadhusplads mod Sønderallé.

Esther Aggebo var Tilhænger af, at Aarhus skal have et moderne Raadhus, det kunde godt være kønt, fordi det var moderne, men det foreliggende Projekt var ikke kønt nok, selv om det havde hjulpet meget ved disse Ændringer.

Et Medlem af Udvalget, som var paa Rejse i Holland, havde sendt et Billede af Raadhuset i Hilversum; det var meget smukt, og det viste, at det moderne og det smukke udmærket kan forenes. Tillige skulde Raadhuset gerne vise lidt af Aarhus Bys Ansigt. Taleren havde f. Eks. set en Kirkebygning i Stockholm, der ligesom viste noget af Sverrigs Sjæl og gav Udtryk for noget af det bedste i Sverrig. Noget lignende skulde man have frem herhjemme, og denne Opgave kunde vist ogsaa løses.

Hans Madsen havde ikke særlig ønsket at diskutere Sagen, men havde blot udtalt sin Mening om Forslaget. Naar der blev sagt, at der ikke var andre Arbejder ved Konkurrencen, som duede, saa var det vist rigtigt, men det var ikke saa mærkeligt, for Arkitekterne viste godt, hvordan Smagen var hos de Folk, der skulde bedømme Arbejderne, og det maatte de tage Hensyn til. Nu var Konkurrencen forbi, og saa havde man en Chance for, at Arkitekterne kan se bort fra Smagsretningen og lave et rigtigt Raadhus. Man skulde have haft dette Møde med Arkitekterne, før de lavede Ændringerne, saa de vidste lidt om, hvad Byraadet ønskede. Hvis man ikke var Tilhænger af Stilen, blev man kaldt Tilhænger af Klunkemøblerne, men det var ikke rigtigt; det var blot kedeligt, at det skulde være saa koldt og ligetil; det lignede for saa vidt Tiden godt nok, men man skulde ikke tilstræbe at faa det til at ligne Tiden. Naar Stecher Christensen udtalte, at Forslagets Forkastelse vilde betyde en Udsættelse paa mindst 2-3 Aar, saa behøvede det ikke at være Tilfældet. Hvis Byraadet paa Torsdag vedtog, at man vil have et Raadhus, saa fik man det; saa kunde man anmode Arkitekterne om at se lidt derpaa igen, og der kunde sikkert findes flere Forbedringer ved Facaden, selv om det ikke blev et Raadhus, som det Taleren fantaserede om. Men der kunde nok laves adskilligt ved dette Projekt, saa man vilde synes bedre derom, og derfor burde Arkitekterne have Lov til at prøve en Gang endnu, maaske ogsaa ved et Samarbejde med Kunstnere for at faa det bedst mulige ud deraf. Forslaget

burde vises tilbage til fornyet Overvejelse.

V. Jaquet erindrede om, at da man for en Del Aar siden byggede Lukaskirken, fandt de fleste den ualmindelig grim; men nu sagde alle, at den var pæn og passede godt ind i Omgivelserne. Da Konkurrencearbejderne var udstillede, gik Taleren en Aften og hørte paa de forskellige Meninger; egentlig syntes Taleren bedst om Arkitekt Pucks Forslag; de andre Arbejder var næsten alle Pakkassestilen, som den er blevet kaldt, men de unge Mennesker holdt alle paa det Projekt, som fik 1. Præmie; det viste, hvorledes Ungdommen saa paa Sagen, og de ældre var maaske noget gammeldags paa dette Omraade. Konsul Blicher maatte være glad ved, at han ikke var Formand for Udvalget for Bygninger og Inventar, saa vilde han hver Dag høre Klager over Pladsmangel paa Kontorerne. Paa Fabrikkerne havde man Tilsyn, som skred ind, hvis Lokalerne var for daarlige; Kommunens Lokaler var ikke under noget Tilsyn, men man kunde ikke i Længden være tjent dermed. Taleren vilde stemme for det foreliggende Forslag.

Johanne Berg erklærede, at Hans Madsens Udtalelser var en fuldstændig Underkendelse af al Sagkundskab, og det kunde man ikke gøre i dette Tilfælde.

Stecher Christensen sluttede sig hertil. Hans Madsen ønskede at faa et Raadhus, men ingen af Projekterne var rigtige, og han nævnede intet om, hvad der skulde til. Den Bygningsstil, man havde faaet i Aarhus i de senere Aar, havde skabt mange smukke Bygninger; tidligere havde man egentlig kun Tinghuset, idet Teatret og Statsbiblioteket var for indeklemte, og Kreditforeningens Bygning var kun Facade. I Leyden skændtes man om det samme, saa lavede man et moderne Raadhus med en gammeldags Facade, som passede til Bygningerne i Gaden, men noget saadant paatænkte man vel ikke her. Taleren forstod ikke, hvilke Kunstnere der skulde samarbejdes med, og det fik man næppe noget ud af; det foreliggende var det rigtige Grundlag. Taleren havde ikke sagt: Dette Raadhus eller intet! for Byraadet kunde selvfølgelig vedtage et andet Projekt; men man vilde blive nødt til at henlægge Spørgsmaalet, hvis Forslaget blev forkastet.

J. Riber fandt, at Pladsen for Raadhuset var rigtig. Der var meget smukt ved Projektet; det var ikke nogen Kasse, og der var stor Forskel paa dette og paa Universitetet, alene Taget gjorde en mægtig Forandring. Især set fra Banegaarden tog Bygningen sig smukt ud, og det betød noget for de mange fremmede, som kom til Byen. Man fik ikke let noget smukkere end dette, selv om der var Enkeltheder, der maaske burde ændres og forholdsvis let kunde ændres. Det Stykke af Kirkegaarden kunde godt undværes, og der

kunde laves noget smukt ud af Resten af Anlægget. Der kunde næppe skabes noget bedre end det foreliggende Forslag.

Vald. Kloster indrømmede, at hvis man havde spurgt Udvalget om, hvorledes Sagen laa, havde man selvfølgelig faaet de ønskede Oplysninger, men Budgetudvalget havde forsømt at orientere Medlemmerne i Sagen.

Stecher Christensen mente, at ved Udstillingen kunde Medlemmerne orientere sig.

H. J. Baden havde nok hørt, at hvis man ikke var Tilhænger af Funkisstilen, var man en "Klunkemand". Det passede dog ikke, selv om man ikke stadig holdt paa det sidste nye. Taleren kunde ønske en Afstemning og vilde appellere til Medlemmernes inderste Overbevisning, om de virkelig vilde have et Taarn med det Stillads om.

Thomas Christensen holdt paa, at man skal tage det foreliggende Forslag men med en Opfordring til Arkitekterne om at tage Hensyn til de faldne Udtalelser. Man burde gaa til Afstemning i Dag; det var næppe nødvendigt at lade Sagen gaa til Grupperne; her burde enhver stemme efter sin Overbevisning, og det hastede at faa Sagen afgjort.

J. P. N. Siig erkendte, at de faldne Udtalelser var højst forskellige; men Meningen var vel, at Byraadsmedlemmerne var indkaldt for at sige deres Mening om Sagen, ellers kunde man lige saa godt være blevet hjemme. Byraadet var vel indkaldt, for at Arkitekterne ogsaa kunde tage Hensyn til dem, der ikke var helt enige med Budgetudvalget.

Borgmesteren erklærede, at Spørgsmaalet om, hvorvidt Sagen skal fremmes paa det nuværende Grundlag eller ikke, vilde blive afgjort i Gruppernes Møde, naar Byraadsmødet var forbi. I dette Møde skulde kun drøftes alle Anskuelser fordomsfrit, og saa maatte Grupperne se, om der kan tages Hensyn dertil. Taleren vilde dog straks sige, at man næppe kan imødekomme Hans Madsen; hans Udtalelser var saa taagede og højtflyvende, at Taleren ikke vilde regne med dem. Det syntes at være en Fejl, at Budgetudvalget blev valgt ind i Bedømmelseskomitéen; det burde have været 5 andre Medlemmer, og hvis f. Eks. Kloster og Blicher havde været med deri, havde sikkert alt været saare godt. Der var fra flere Sider fremsat meget kraftige Udtalelser om Projektet, men Taleren antog, at man vilde se anderledes derpaa, naar Bygningen var færdig. Til S. F. Sørensen vilde Taleren sige, at et Raadhustorv er ikke en Banegaardsplads med Parkering, Sporveje o. lign., og naar man nu ønskede Banegaardspladsen udvidet, maatte man erindre, at det var 20 Aar siden den blev anlagt. Hr. Blicher talte om en aarlig Renteudgift paa 300000 Kr. Hvis man

regnede med 5 Mill. Kr., vilde Renten blive 200000 Kr., og dertil kom Afdragene, der jo efterhaanden blev en Formue for Kommunen. At sige, at det var Hemmelighedskræmmeri fra Budgetudvalgets Side, var at vende Sagen paa Hovedet. Der havde først været Udstilling af Projekterne efter Bedømmelsen, siden havde der været ført en Bladpolemik af Folk, som skulde forestille at være Borgerskabet; men skulde denne Diskussion fortsættes, maatte man tage Stilling dertil indenfor Partierne, for det kunde ikke være Bladet i Kannikegade alene, som agerer Sagkundskab, og saa blev det maaske alligevel det foreliggende Forslag, som det store Flertal af Byens Borgere vil gaa ind for. H. P. Jensen mente, at man gennem Aarene skulde have opsparet ca. ½ Mill. Kr. aarlig hertil; men det vil sige, at dette Beløb skulde være lagt paa Budgetterne, altsaa paa Skatten, og den var høj nok i Forvejen. Mange af Træerne paa den gamle Kirkegaard var saa gamle, at de ikke kunde staa i ret mange Aar. Arkitekt Frederiksens Projekt maatte betragtes som haabløst; han nævnte bl. a. noget om en Statsskole paa Kasernens Grund og beregnede dertil et Areal, der var tre Gange saa stort som Raadhusets. Men hvis man skulde have en Udvidelse af Statsskolen, kom vist Kommunen til at betale det, for Regeringen var ikke særlig stemt for at bygge Statsskoler; maaske de gamle Kontorlokaler paa Mejlgade engang kunde anvendes til en passende Udvidelse af Statsskolen, men det kunde afgøres senere. Man fik Indtryk af, at der var lige saa mange Meninger om Raadhuset, som der var Medlemmer, men hvis man troede, at der om 3-4 Aar bedre kan skaffes Enighed, var det vist forkert. Skulde Raadhuset staa færdigt til 1941, var det nødvendigt at tage fat snarest, men hvis man havde den Opfattelse, at det var bedre at fortsætte med at købe gamle Bygninger og lave dem om til Kontorer, saa maatte jo Planen skrinlægges, og saa maatte Efterkommerne tage fat derpaa. Personlig havde Taleren ikke noget særligt Ønske om at gaa foran i dette Arbejde, men havde følt det som en Pligt at tilrettelægge det saaledes, at der kan bygges et Raadhus, hvis Byraadet ønsker det., Der var vist Enighed om saavidt mulig at bruge dansk Arbejde, men man burde dog ved en saadan Bygning se noget mere paa Udseendet, og tage det bedste, der kan faas, selv om det skal hentes fra Udlandet; men dette Spørgsmaal kunde jo diskuteres, og ligeledes Taarnets Udseende. Det foreliggende Projekt skulde i Hovedtrækkene danne Grundlaget for Raadhuset, og der kunde forhandles om Enkeltheder; men hvis Byraadet slog det i Stykker, maatte man vælge andre til at fortsætte Arbejdet; Taleren vilde i hvert Fald efter de i Dag faldne Udtalelser ikke være med til at finde en anden Løsning. Hermed vilde Taleren slutte Diskussionen og henstille til Grupperne at behandle Sagen og overveje, om der kan findes en Løsning paa

det foreliggende Grundlag, og at Budgetudvalget saa forhandler videre med Arkitekterne om eventuelle Ændringer.

Sagen henvistes til Behandling i Grupperne.

